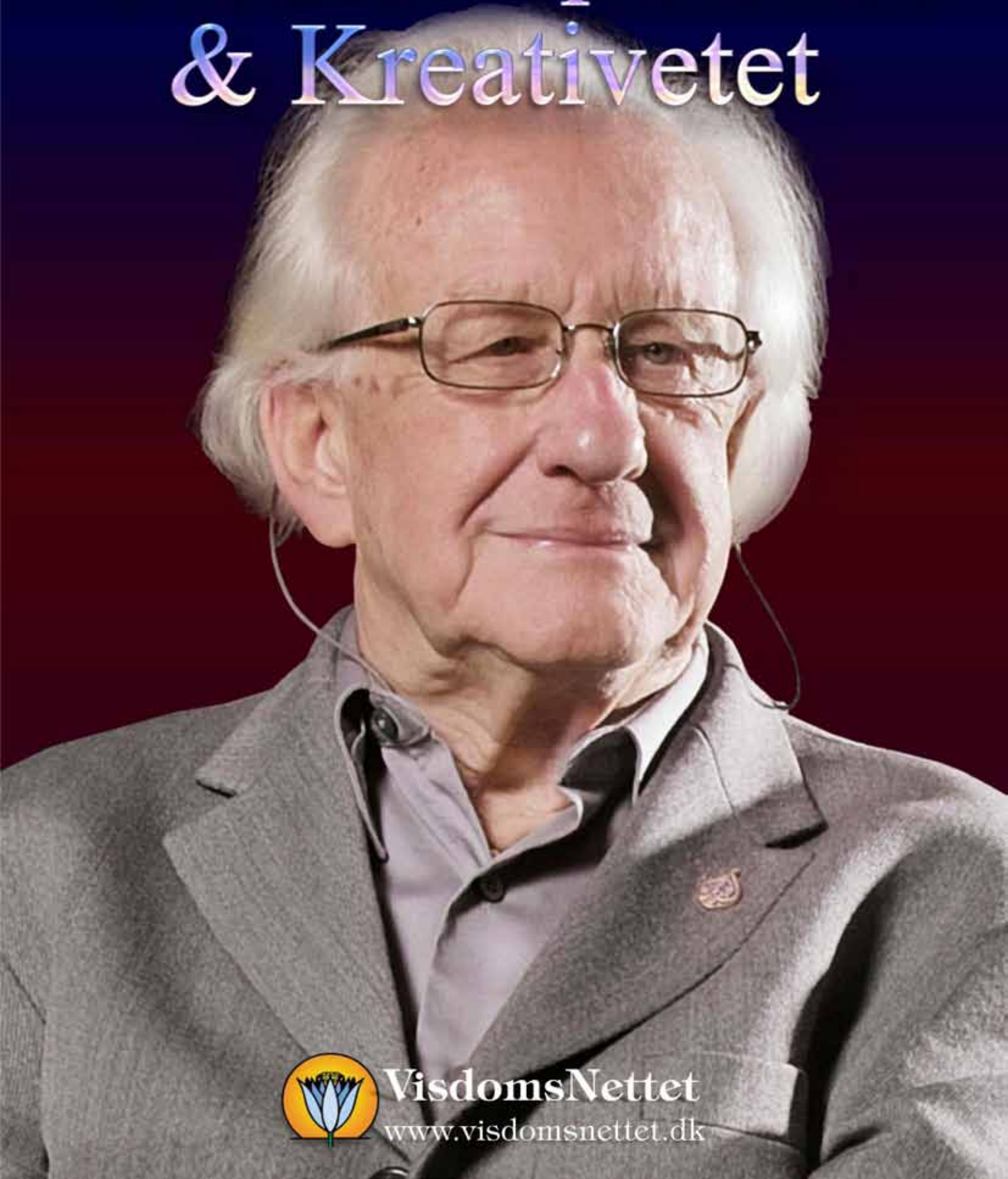

Rolf Kenneth Myhre

Fredskompetence & Kreativitet

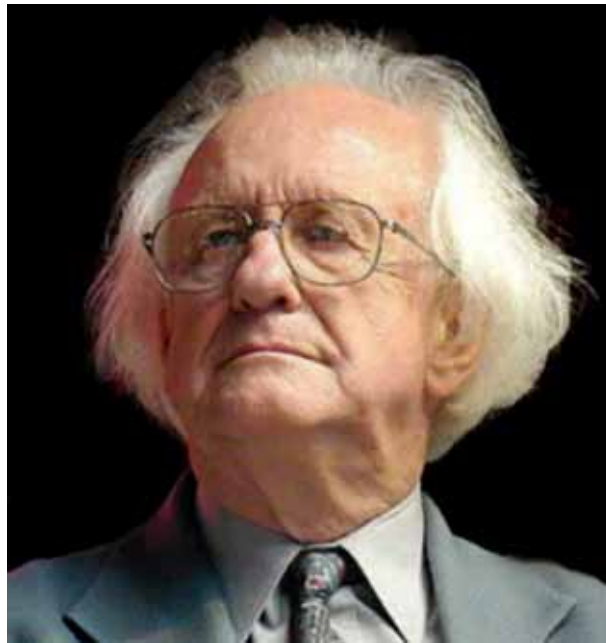

VisdomsNettet

www.visdomsnettet.dk

Fredskompetence & Kreativitet

Rolf Kenneth Myhre

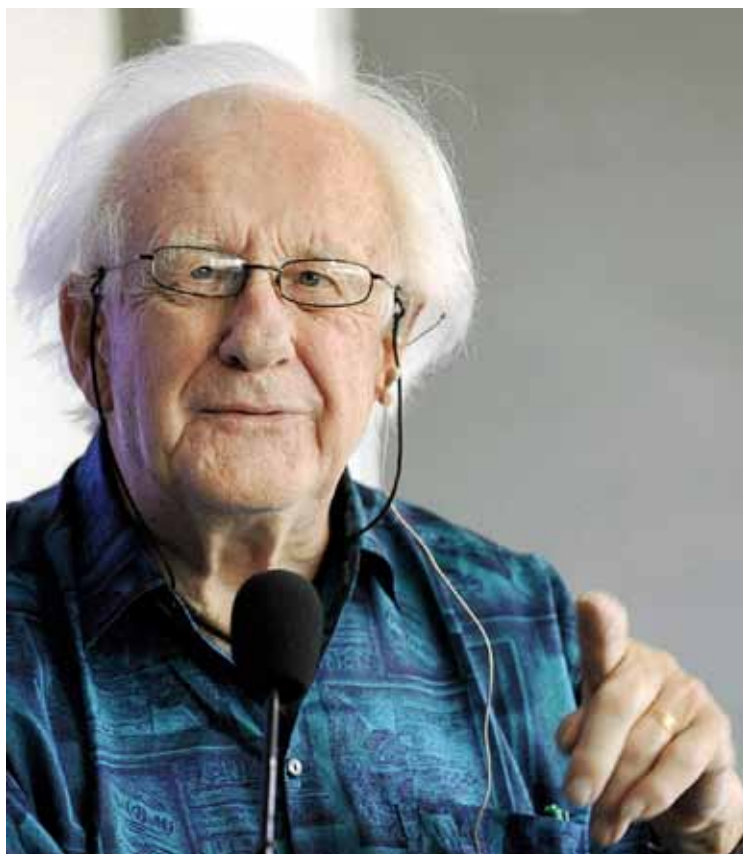

VisdomsNettet
www.visdomsnettet.dk

Fredskompetence & Kreativitet

Af Rolf Kenneth Myhre

(Oversættelse Ebba Larsen)

Den kontroversielle fredsprofessor

De fleste yngre mennesker kender udelukkende Johan Galtung som *"den kontroversielle fredsprofessor"*. De, der er over 50 år, husker, at han frem til afslutningen af 1970'erne var meget aktiv i den norske samfundsdebat, før han gik videre og blev verdensborger. Det vil være trist, hvis hans arbejde og betydning først bliver kendt, når hans mange frø har opnået fuld blomstring, derfor er det relevant med denne korte præsentation, der hovedsagelig er baseret på hans selvbiografi *"Johan uten land"* (2000).

Sit livssyn beskriver han som *"menneskekærlig med buddhistiske undertoner"*. Han tror på et "jeg", som kan og bør transcendere sin arv og kultur. Sit intellektuelle livsforløb skitserer han på denne måde:

- 1950'erne: Sociologi og matematik.
- 1960'erne: Statsvidenskab.
- 1970'erne: Teologi, økonomi, pædagogik.
- 1980'erne: Makrohistorie.
- 1990'erne: Kultur (antropologi, idéhistorie, filosofi, psykoanalyse).

Barndoms- og ungdomsårene (1930-50)

Johan Galtung blev født i 1930 i Oslo, som den sidste i en søskendeflok på tre. Hans 14 år ældre søster Lellik blev journalist, og hans ti år ældre søster Dagny blev Norges første skolepsykolog. Hans far August Galtung var overlæge ved Ullevål sygehus, og faderen var 49 år, da Johan kom til verden. Ægteskabet mellem August Galtung og Helga Holmboe beskrives som harmonisk og kærligt og blev et godt eksempel for Johan i, hvordan et ægteskab skal være. August var en idealfar for Johan – altid venlig, positiv og opmuntrende, intellektuelt stimulerende og god til at skabe berøringskontakt. Johan fortæller, at han blev respekteret som et selvstændigt menneske fra han var 3 år.

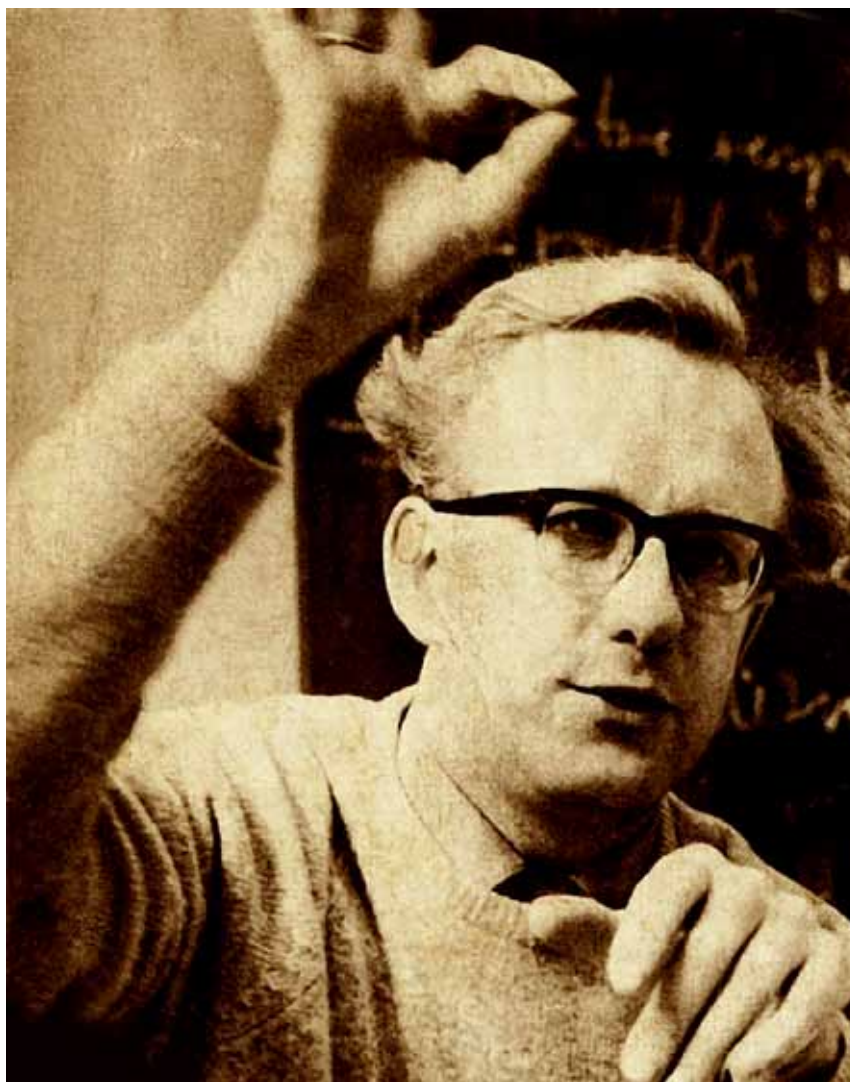

En iskold februar-nat i 1944 – da Johan var 12 år – oplevede han at se sin far blive hentet af tyskerne og arresteret. Faderen blev løsladt igen en måned før krigens slutning. Det blev en af årsagerne til Johans senere karrierevalg. Hans intelligens tillod, at han kunne begynde i skolen i en alder af kun 5 år. Han trivedes ikke i skolen – de første 12 skoleår *"flyder sammen som et gråt tidsslør, næsten uden konturer"*. I gymnasietiden udviklede Johan sin *"både-og"-grundholdning*, som siden har hjulpet ham ud af dualismens mange intellektuelle fængsler. I forhold til politik resulterede dette tidligt i et socialdemokratisk syn. Johan kom først til at opleve studielukke på universitetet. Han studerede på to fakulteter samtidig i fagene matematik og sociologi. Som ung var hans store inspirationskilder Henrik Ibsen, Bertrand Russell, Mahatma Gandhi og kultursociologen Pitirim Sorokin. Filosofen Arne Næss var hans gode læreren, og de skrev sammen en bog om Gandhi.

Udvikling af fredskompetence, Norge (1951-77)

I 1951 følte og formulerede Johan sit kald: *At beskæftige sig med fredsforskning og senere med fredsarbejde*. Dette år nægtede han militærtjeneste og blev dømt til 18 måneders samfundstjeneste. Efter at have arbejdet med samfundstjeneste i 12 måneder i 1952-53 nægtede han at arbejde de sidste seks måneder, hvis han ikke

fik fredsrelevante opgaver. Resultatet blev seks måneder i fængsel (1954-55). Men ingen oplevelse var spildt for ham, for han engagerede sig senere i et reformarbejde i fængslerne og gjorde en indsats for, at de, der udførte samfundstjeneste, skulle have ret til fredsrelateret arbejde.

I 1956 giftede Johan sig med Ingrid Eide – et ægteskab, som varede til 1968, og de fik sønnerne Andreas (f.1958) og Harald (f.1962) til verden. Johan er temmelig tilbageholden i sin selvbiografi, når det gælder privatlivet, men han er særdeles åben, når det gælder livsopgaverne. I 1956 tog han cand.real. med matematik som hovedfag. I 1957 tog han mag.art. i sociologi med en afhandling om "fængselsvæsenet". Han rejste derefter til USA og blev der i fem semestre som assisterende professor ved Columbia University, Department of Sociology, i New York. I perioder, der samlet omfatter ca. 10 år, tilbragte Galtung sit liv i USA. Han har været professor – i betydningen undervisning, der førte til eksamen – ved ni universiteter i syv stater og i Washington DC. Han betragter "USA-ologi" som et af sine specialer. Galtung er *ikke* anti-amerikaner – det er den amerikanske udenrigspolitik med sigte på verdenshegemoni¹ (magtudøvelse), som han kritiserer.

¹ Hegemoni stammer fra det græske ord "hegemonia", der betyder "overherredømme". Hegemoni henviser til militær magt og indflydelse, og betegner derfor en stats ledende stilling.

Verdens første fredsforskningsinstitut

I 1959 kom Johan tilbage til Norge og dannede verdens første fredsforskningsinstitut, *International Peace Research Institute, Oslo (PRIO)*. I 1964 stiftede han verdens første tidsskrift for fredsforskning, *Journal of Peace Research*. Han var også initiativtager til fredskorpsbevægelsen adskillige år, før USA fik den samme tanke. Han blev imidlertid skuffet over det endelige resultat. Det er ikke tanken at sammenfatte hans engagement i det norske samfundsliv, for det bliver alt for omfattende. Men en sjov detalje kan nævnes: Han var ivrig efter at få de norske stortingsmedlemmer til at *debattere* den norske udenrigspolitik, for selvom de havde forskellige meninger, skulle de naturligvis give udtryk for dem.

Hvad er det for et demokrati, man har, når systemet styrer udenrigspolitikken uden om partierne, så den bliver et tabuemne, der besluttet i lukkede komitémøder? Den samme kritik er også blevet fremsat af den tidligere leder af Venstre Gunnar Garbo i bogen *Krig er også terror* (2003). Staten Norge har et nærmest religiøst forhold til storebror USA, og er der noget, staten ikke ønsker, så er det folkeafstemninger og folkedebatter om udenrigspolitikken. Ingen har kritiseret og provokeret Udenrigsdepartementet kraftigere end Galtung for dets logrende underdanighed over for USA. De norske politikere viser her en absolut mangel på etisk og intellektuel integritet.

Verdens første fredsprofessor

Det krævede en stortingsdebat, før universitetet i Oslo kunne beklæde en stilling i *"konflikt- og fredsforskning"*. Galtung fik stillingen i 1969 og kunne kalde sig for verdens første *fredsprofessor*. Grundlaget var dermed blevet lagt til en ny akademisk disciplin. Det var i denne periode, at mange gav ham mellemlavet *"Arrogant"*, som Galtung mener bare er en refleksion af deres egen usikkerhed og inkompetence. Han blev et populært mål for overvågningstjenester verden over, og i Norge er han blevet overvåget af POT (Politiets overvågningstjeneste) siden 1954. I vinteren 2003 fik Galtung lejlighed til at gennemse sin journalmappe, og det resulterede i, at han krævede staten for 250.000 kr. som oprejsning. Da POT helt fra 1954 ikke kunne finde noget kriminelt ved hans adfærd, kan man kun drage den konklusion, at POT's hensigt har været politisk holdningsovervågning – *og det er et groft brud på menneskerettighederne.*

Fredsjournalistik

I 1960'erne interesserede Galtung sig også for medieforskning og prøvede selv at være journalist, og han producerede nogle dokumentarprogrammer om sydstatene for NRK. Som så mange andre registrerede han, at begivenhederne først skal passere en række filtre for at blive kvalificeret som nyheder, og det skal helst være noget *negativt*, der er overgået *personer*, – primært *elitepersoner* – i et *eliteland*. At 100.000 mennesker hver dag dør af sult er for *"strukturelt"* til at blive kvalificeret som nyhed. Hans erfaringer som medieforsker resulterede bl.a. i, at han sammen med Richard Vincent skrev to bøger: *Global Glasnost* (1994) og *US Glasnost* (2003). Medierne har en stærk tendens til at forenkle konflikter ved at polarisere dem, for de mener, at en konflikt alene består af *to dele*, og at der kun findes *to mulige udfald*. Dette førte til, at Galtung udviklede retningslinjer for en ny type journalistik, som han kaldte *fredsjournalistik*.

Verdens første fremtidsforskningskonference

I september 1967 organiserede Johan Galtung og Robert Jungk verdens første fremtidsforskningskonference i Oslo. Galtungs personlige fokus var, "hvordan menneskehedens grundbehov ville udvikle sig, og hvilken teknologi, der er nødvendig for at imødekomme dem, altså at se menneskenes behov som historiens drivkraft, og ikke eliternes indfald". Han var leder af en omfattende Gallup-undersøgelse i 1969, hvor 9.000 mennesker i 10 lande fik stillet 200 spørgsmål. Det resulterede i bogen *Images of the world in the year 2000*, der senere udkom i 1976. Men selve bogarbejdet var udført inden udgivelsen af Romaklubbens *The Limits to Growth* (1972) – et projekt som han for øvrigt blev inviteret til at deltage i. Galtung var i årene 1974-77 præsident for *World Future Studies Federation*, der blev stiftet i 1973. I selvbiografien gennemgår han en række af de spådomme, som han har fremsat i årenes løb.

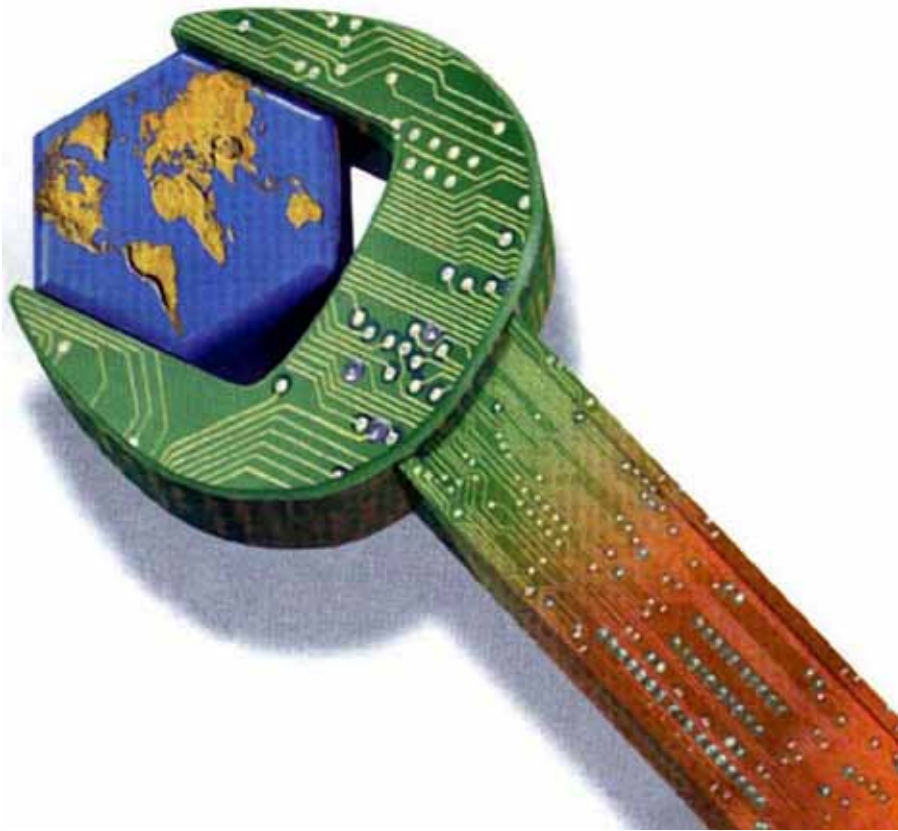

Anden gang han giftede sig var i 1969 med Fumiko Nishimura fra Japan. Hun har bl.a. eksamen i socialarbejde ved universitetet i Filippinerne – og desuden er hun en særdeles kompetent kok. Sammen har de fået to børn, Fredrik (1970) og Irene (1977). De har sammen skrevet bogen *Kan vi lære af kineserne?* (1975).

Undervisning, forskning og fredskonsulent over hele Jorden (1977-)

Galtung skriver, at der begyndte at opstå en gensidig mætning mellem ham og de norske politikere og medier. Derfor forlod han i 1977 stillingen som fredspresident ved universitetet i Oslo og blev kosmopolit. Hans første nye opgave blev projektkoordinator for *FN-universitetet* i årene 1977-81, hvor han boede henholdsvis i Schweiz og Frankrig. I Frankrig fik han desuden den interessante opgave at være hovedkonsulent for verdens største fredsmuseum. Det er fra denne tid og fremefter, at de fleste af storbedrifterne i hans lange karriere kan tilskrives: 7 æresdoktorater, 4 æresprofessorater, 56 gæstprofessorater samt konsulentarbejde for 15 forskellige FN-organer. Han fik tildelt en række hæderspriser, bl.a. *Right Livelihood Award*, der er en slags alternativ Nobel-fredspris. I alt har han skrevet og redigeret over 100 bøger og over 1000 artikler. Han har holdt tusindvis af foredrag og forelæsninger.

Til trods for denne store aktivitet har han kunnet nå at besøge Norge 5-6 gange hvert år, og han har en hytte ved Torsnes i Hardangerfjorden. I 2003 havde han ca. 50 opgaver i planlægnings- eller skrivefasen.

Globaløkonomi og alternativøkonomi

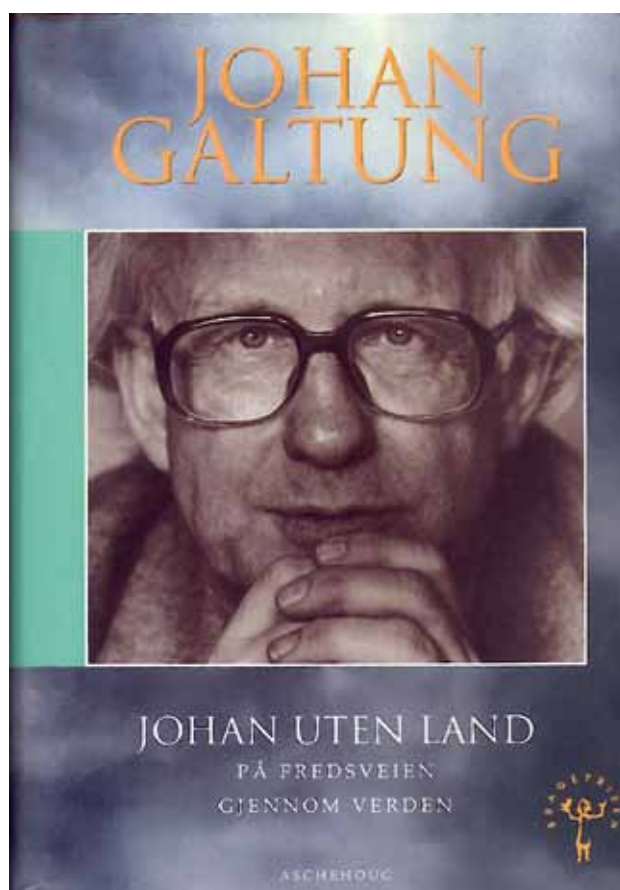
Fire til fem gange om året – i hele 10 år – forelæste Galtung i globaløkonomi for ledelsen i to multinationale koncerner: IBM og Shell. Det typiske antal var hver gang 15 ledere fra de nationale datterselskaber i 20 lande rundt om i verden. I 1991-92 holdt han kurser i alternativøkonomi ved fire universiteter, hvor han integrerede faget *økonomi baseret på menneskelige grundbehov*. Han arbejder på en bog om alternativøkonomi med arbejdstitlen *Economics in another key: an introduction to nonkilling economics*.

Makrohistorie

I 1990-årene begyndte Galtung at interessere sig for makrohistorie, det er et studie, hvor man prøver at finde frem til mønstre og principper, der har præget verdenshistorien. Dette resulterede bl.a. i, at Galtung og Sohail Inayatullah i 1997 udgav bogen *Macrohistory and macrohistorians*. På de 160 første sider præsenterer forskellige forfattere tyve makrohistorikere op gennem historien og giver et sam-mendrag af deres bidrag. Disse tyve makrohistorikere er: Ssu-Ma Ch'ien (190-145 f.Kr.), Augustine (354-430), Ibn Khaldun (1332-1406), Giambattista Vico (1668-1744), Adam Smith (1723-1790), Hegel (1770-1831), Auguste Comte (1798-1857), Karl Marx (1818-1883), Herbert Spencer (1820-1903), Pareto (1848-1923), Max Weber (1864-1920), Rudolf Steiner (1861-1925), Oswald Spengler (1880-1936), Teilhard de Chardin (1881-1955), Pitirim Sorokin (1889-1968), Arnold Toynbee (1889-1975), Gramsci (1891-1937), Prabhat Sarkar (1921-1990), Riane Eisler og James Lovelock. På de sidste 100 sider i bogen prøver de to redaktører at finde frem til, hvad man kan lære af makrohistorien og af de tyve makrohistorikere. Bogen har fået særdeles gode anmeldelser på *Amazon.com*.

TRANSCEND: a Peace and Development Network

I august måned 1993 stiftede Galtung sammen med Fumiko og to andre den "virtuelle" og internationale konfliktløsningsorganisation *TRANSCEND: a Peace and Development Network*. Derefter blev vægten i Galtungs liv lagt på "praksisarbejde" – dvs. *fredsarbejde* – og mindre på "teoriarbejde", dvs. *fredsforskning*. I 1998 udarbejdede han den første manual for fredsarbejde til FN, en mini-version på 40 sider på 20 sprog. I 2000 udkom maxi-versionen på 200 sider på fem sprog. En række andre FN-manualer er under udarbejdelse. Galtung og FN har i øvrigt fødselsdag på samme dato – den 24. oktober.

Galtungs selvbiografi

I år 2000 blev hans selvbiografi udgivet, og han fik *Brageprisen* for sit værk. Han skriver kreativt og underholdende. Som en zen-mester holder han af at skitsere essensen i hver fortælling ved at bruge så få ord som muligt. Bogen er fuld af dramatiske konfrontationer og fascinerende møder med statsledere, politikere, oprørere, ideologer og forskere fra hele verden – ofte i eventyrlige omgivelser. Galtung provokerer – uanset hvor i verden han holder tale. I DDR i 1968 blev han midt under en tale båret ud af salen af sortklædt politi. På vej ud fortsatte han talen, indtil dørene blev lukket bag ham. Bogen er meget omfattende, og det kræver lang tid at fordøje den. Den kan faktisk anbefales til alle, for selvom man har et indgående kendskab til international politik vil man kunne lære nyt. Men den kan særligt anbefales til unge mennesker – uanset om de har fået et for stort eller et begrænset indblik i forældrenes meninger og holdninger. Bogen ser tilbage på de politiske facader og begivenheder de sidste 50 år, og desuden på mange nationers kultur. Galtung skriver også om kreativitet, om arbejds-, skrive- og forskningsglæde, og om det legende intellekt. Selvbiografien er absolut livsbekræftende. Læserne får oven i købet kapitler om livskunst og orientalsk seksualteknik.

Uddannelses- og undervisningsprogram om fred

I 2001 blev *TRANSCEND Peace University* formelt stiftet som et uddannelses- og undervisningsprogram om fred. Uddannelsen og undervisningen sker *on-line* som internatkursus med sigte på en MA i konflikt- og fredsstudier – *on-site* som kursus en række steder i verden (bl.a. på Den socialpædagogiske højskole i Sandnes i Norge) – og *on-board* på skibet *PeaceBoat*, som drives af en japansk NGO, og som to gange hvert år rejser rundt i verden og besøger konfliktsteder.

“Hvem betaler for alt dette? Bortset fra en arv fra min kære tante Tupsi og onkel Jens Fredrik Galtung i Moss – absolut ingen! Vi arbejder uden betaling – vi er fattige – men vi er uafhængige. Vi tager betaling for uddannelse, men aldrig for råd i konflikt ... Og hvad betyder det for mig personligt? At alle linjer i mit liv løber sammen – længe før afslutningen”.

Konflikt på fire niveauer

I den letlæste “folkelige bog” *Både-og i en innføring i konfliktarbeid* (2003) giver Galtung en række konkrete eksempler på konflikter på fire niveauer. På mikro-niveau er der indre konflikter hos personer (dilemmaer) og mellem personer (uenigheder). På mellemniveau er der konflikter mellem mennesker i samfundet – eksempelvis mellem klasser, køn, race, hudfarve og generationer. På makroniveau er der konflikter mellem stater og mellem stat og nation. På mega-niveau er der konflikter mellem store regioner og civilisationer – f.eks. den kolde krig mellem Øst og Vest – den økonomiske konflikt mellem Nord og Syd – konflikten mellem kristne og muslimske regioner – osv.

TRANSCEND-metoden

Hvordan kan disse konflikter løses? I en krigskultur (menneskehedens nuværende) er der fire muligheder: 1) A vinder og B taber, 2) B vinder og A taber, 3) en løsning udsættes, fordi *"tiden endnu ikke er moden"*, og 4) et eller andet tåget kompromis indgås, som begge parter ikke er tilfreds med, men alligevel bøjer sig for. Galtungs TRANSCEND-metode bryder med dette krigskulturparadigme, og styrker i stedet et *fredskultur-paradigme*. Konflikttarbejderen begynder med en dialog med hver part for sig, for på bedst mulig måde at afdække deres holdninger. Her er indlevelse vigtig. Når konflikttarbejderen møder to parter, der er fastlåst i forskellige normer, tankestrukturer og målsætninger, kan han hjælpe med at løse situationen, f.eks. med en teknik, hvor man differentierer (opdel) hovedproblemet, og dermed skabes der flere muligheder at arbejde med. Til sidst skal parterne mødes ved forhandlingsbordet, hvor konflikttarbejderen præsenterer seriøse kreative forslag, der fører til, at begge parter oplever, at de vinder, og at den oprindelige afstand mellem dem er blevet udlignet på en positiv måde.

Men det er ikke alt, man kan forhandle om, for i TRANSCEND-metoden er det en betingelse, at de menneskelige grundbehov respekteres – eksempelvis overlevelse, fysisk sundhed, frihed og identitet.

Ægte demokrati

Galtung gør opmærksom på det enorme potentiale til konflikter, der eksisterer mellem nationer og stater i nutidens verden. Nationer definerer han som kulturelle grupper *med* territorielle krav. Med ca. 2.000 nationer fordelt på ca. 200 stater får man et gennemsnit på 10 nationer pr. stat. Hver nation vil muligvis ønske en større grad af frihed og selvbestemmelsesret i forhold til den stat, den er optaget i. Ifølge Galtung er føderationen Schweiz det eneste land i verden, der har løst dette problem tilfredsstillende med et ægte demokrati.

Ægte fredskultur

Målet med TRANSCEND-metoden er altså at finde frem til den "femte" løsning, hvor begge eller alle parter oplever, at de vinder. Galtung nævner et vellykket eksempel på fredsforhandling, som han selv stod for. Ecuador og Peru har siden 1941 ført hele tre krige mod hinanden og haft endeløse forhandlinger i kampen om, hvor grænsen skal gå i et område, der både er uden befolkning og er ressourcefattigt. I 1995 gav de hinanden tre år til at komme til enighed. Galtung foreslog en dobbeltnational zone med naturpark – og det blev løsningen. For at en ægte fredskultur skal kunne blomstre i nutidens verden, er det nødvendigt at finde frem til "den femte løsning", sådan at den kan udvikles og praktiseres i hverdagen på alle niveauer.

En opfordring!

Til slut en opfordring! Giv denne mand Nobel-fredsprisen, før det bliver *for* pinligt for Nobel-komiteén, for Norge og for resten af verden. Personligt har Johan Galtung ikke behov for denne fredspris. Han har uden tvivl mere end rigeligt af hæderstegn og æresbevisninger til at pryde sine vægge med, men *verden* har behov for at give ham fredsprisen. Galtung repræsenterer det salt, som menneskeheden har så stort behov for, for ikke at ende, hvor peberet gror.

Kildemateriale:

- *Macrohistory and macrohistorians: perspectives on individual, social, and civilizational change* (1997). Medredaktør: Sohail Inayatullah. Praeger Publishers. 288 s.
- *Johan uten land: på fredsveien gjennom verden* (2000). Aschehoug, Oslo. 431 s.
- *Både - og: en innføring i konfliktarbeid* (2003). Kagge Forlag. Oslo.
- *En flyveappelsin forteller* (2003). Kagge Forlag. Oslo.

TRANSCEND: a peace and development network: www.transcend.org/
World Future Studies Federation. www.wfsf.org/

VisdomsNettet

www.visdomsnettet.dk